

домогосподарств в Україні. І, звичайно, ж можна абсолютно погодитись з твердженням А. Крисоватого, що «сучасне оподаткування країн із розвиненою ринковою економікою – це той еталон, до якого необхідно наблизити вітчизняне оподаткування у перспективі. Основна проблема полягає у тому, щоб знайти оптимальну комбінацію прогресивних податкових інструментів і час від часу її переглядати разом зі змінами економічних, соціальних а також інституційних умов» [3, с. 66].

Це можливо змінити, якщо використовувати зарубіжний досвід оподаткування. Наприклад, в багатьох країнах світу громадяни з невисокими заробітними платами звільняються від сплати податку на доходи фізичних осіб. Також, беручи до уваги низький рівень доходів більшості громадян та враховуючи рівень безробіття в нашій країні, при оподаткуванні доходів фізичних осіб доцільно використовувати сукупний дохід усієї родини. Такий порядок можна запровадити як обов'язковий для всіх платників податку, а також як альтернативу до загальної системи оподаткування.

Отже, можемо стверджувати, що оподаткування доходів домогосподарств в Україні потребує удосконалення, яке має базуватися на використанні передового зарубіжного досвіду, а не зводиться лише до копіювання моделі оподаткування інших країн.

Література:

1. Борейко В. Напрями посилення регулюючої функції податків з громадян / В. Борейко // Економіка України. – 2009. – №1. – С. 50–57.
2. Ставки оподаткування доходів фізичних осіб (прибуткового податку) у країнах світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldwide-tax.com>.
3. Крисоватий А. Інституційна трансформація теорії податкової політики соціально-ринкової держави / А. Крисоватий // Світ фінансів. – 2010. – Вип. 1. – С. 62–73.

Слоєва Тетяна

Студентка групи ФУМзм-11

Науковий керівник – к.е.н., доцент Мокрицька А.Б.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУРИ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ: ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми. Формування дохідної бази Державного бюджету є важливим показником ефективності функціонування бюджетної системи країни, а отже процес оптимізації структури доходів бюджету потребує

значної уваги. На сьогодні оптимальна структура доходів є не лише бажаною, а й необхідною, оскільки вона гарантуватиме економічну та соціальну стабільність, а також належний рівень життя населення.

Постановка проблеми. Збільшення диспропорції між доходами і видатками державного бюджету активізує питання розробки нових підходів до планування та організації структури доходів бюджету держави. Структурна оптимізація доходів бюджету значною мірою залежить від факторів, які є унікальними для певної країни, через що теоретично малоімовірним є існування єдиної універсальної структури доходів державного бюджету, яка повною мірою задовольняла б потреби бюджетного механізму будь-якої держави. У сучасних наукових дослідженнях вітчизняних вчених приділяється увага лише окремим аспектам підвищення ефективності функціонування дохідної частини бюджету, від так запровадження міжнародного досвіду є доцільним на всіх рівнях бюджетної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки питання впровадження зарубіжного досвіду відносно зміни структури доходів бюджету держави у своїх працях досліджували такі науковці Василик О.Д., Опарін В.М., Мозковий О.М., Савлук М.І., Огонь Ц.Г., Тимченко О.М., Пасічник Ю.В. та інші. Розуміння шляхів вирішення проблеми наповнення дохідної частини бюджету у даних науковців не збігалось, проте спостерігалось багато спільних рис щодо введення нових методів орієнтації бюджетної системи на зарубіжну практику, що забезпечуватиме головну мету бюджетно-фіскального реформування, а саме наповнення бюджету новими джерелами доходів. Тому метою дослідження є аналіз шляхів оптимізації структури доходів бюджету країни на основі ефективного досвіду за кордоном, з урахування особливостей сучасного бюджетного процесу України та підвищення ефективності та мобільності їх надходження до бюджету.

Виклад основного матеріалу. Оптимізацію структури дохідної частини бюджету можна розглядати як мінімум з двох аспектів. По-перше, оптимізація передбачає максимізацію податкових надходжень до бюджету, оскільки за інших рівних умов держава зацікавлена у отриманні додаткових фінансових ресурсів для ефективнішого перерозподілу ВВП і забезпечення соціальних гарантій. По-друге, оптимізація передбачає мінімізацію соціальної несправедливості.

У країнах, де найбільша частка в структурі доходів бюджету припадає на непрямі податки, держава керується першим принципом. Такий сценарій виправданий за умов низької культури сплати податків населенням країни, високого рівня тінізації економіки, а тому спостерігається переважно в країнах, що розвиваються, та в країнах з перехідною економікою, в тому числі й в Україні. Оскільки ухилення від

непрямих податків практично неможливе, то за допомогою податку на додану вартість та інших непрямих податків держава забезпечує стабільно високий рівень податкових надходжень.

З іншого боку, розвинуті країни здебільшого керуються принципом соціальної справедливості. Так, у дохідних частинах бюджетів розвинутих країн непрямі податки традиційно займають невелику частку, причому найбільш соціально несправедливий за своєю сутністю податок на додану вартість присутній лише у 40 країнах світу. Податки, що передбачають прогресивну шкалу оподаткування, забезпечують поповнення бюджету за рахунок забезпечених верств населення на користь соціально незахищених, а тому серед доходів державних бюджетів розвинутих країн переважають надходження від податку на доходи фізичних осіб та від податку на прибутки юридичних осіб. Так, у більшості розвинутих країн надходження від особистого прибуткового податку становлять понад 30% доходів державного бюджету, тобто у 6 разів більшу частину, ніж в Україні [1]

Англосаксонській бюджетній системі притаманна відносно висока частка податкових надходжень від доходів фізичних осіб, невисока частка надходжень від податку на прибуток та зовсім мала – від податку на додану вартість (який у США не існує на загальнодержавному рівні, проте має відповідники на федеральному рівні у межах певних штатів). Так, у США особистий прибутковий податок формує близько 50% дохідної частини бюджету, тоді як у Великій Британії цей показник складає близько 30%. Іншим важливим джерелом є податок на соціальне страхування та соціальні внески: 20% і 34% доходів державного бюджету у Великій Британії та США відповідно. Крім того, характерною є низька частка податку на прибуток корпорацій – близько 11% у Великій Британії та близько 12% у США [2].

На відміну від традиційної англосаксонської структури доходів державного бюджету, французькій притаманна вища частка податку на прибуток підприємства – близько 19%. Японська система ще більшою мірою покладається на результати діяльності підприємств, оскільки відповідна частка дохідної частини бюджету складає близько 30%.

Іншим важливим показником є частка неподаткових надходжень. Типовим для розвинутих країн є значення цього показника у межах 10–15%, проте є винятки з правил, наприклад Японія, де до основних неподаткових надходжень належать доходи від орендної плати, продажу, штрафи, доходи від лотереї, позики [3].

Вартим наслідування є стягнення податку на реєстрацію автомобілів у Великій Британії, за рахунок якого державний бюджет поповнюється приблизно такими ж обсягами, як за рахунок податку на додану вартість. Крім того, такий податок стимулює населення до зменшення забруднення

навколишнього середовища вихлопними газами, а також сприймається як справедливий, особливо коли йдеться про автомобіль у контексті предмету розкошу, про що може свідчити наявність у власника декількох автомобілів. Іншим успішним світовим досвідом є запровадження екологічних податків. Такі податки не викривлюють ринкових стимулів та допомагають до певної міри інтерналізувати негативні екстерналиї, пов'язані з викидом шкідливих речовин. В Україні існують екологічні податки, але ставки оподаткування є низькими та не забезпечують значних надходжень до бюджету. У зв'язку з цим доцільно підвищити ставку податку на викиди CO₂, обсяг якої в Україні складає 0.2 грн. на тонну, тоді як в середньому для розвинутих країн дана ставка складає близько 20 євро на тонну [4].

Таким чином, загальносвітові тенденції вказують на доцільність розширення оподаткування особистих доходів, що пов'язано зі зростанням доходів громадян і їх долученням до вищих груп прогресивної шкали оподаткування. Іншим напрямом модернізації є перегляд податків на споживання, а також зменшення впливу податків на прибуток корпорацій [5].

Зарубіжна практика формування доходів місцевих бюджетів не має особливих відмінностей з вітчизняною, проте у доходах місцевих бюджетів Бельгії неподаткові надходження дещо перевищують 30%, у доходах муніципалітетів Швеції – 15%, Норвегії – 14,5%, Австрії та Великобританії – 14% [6]. В окремих країнах доходи місцевих бюджетів формуються по-різному, проте виділяють чотири основні джерела наповнення місцевих бюджетів: податки, неподаткові надходження, субсидії та дотації з центрального бюджету, позики (кредити). Головним джерелом наповнення бюджетів є податки, рівень доходів від податкових надходжень коливається в значних межах, а саме в Італії, Ірландії і Нідерландах він найнижчий і становить 10% від доходів місцевих бюджетів. У Бельгії, Німеччині, Великобританії доходи від місцевих податків перевищують 20% доходів бюджету. У Франції і Данії даний показник досягає 40% [7].

Висновки. Кожна країна має свою унікальну бюджетну систему і для забезпечення ефективного припливу коштів до бюджету потребує врахування усіх відмінностей від загальноприйнятих понять управління структурою доходів країни. Структурна оптимізація дохідної частини бюджету держави перебуває у стані постійної перебудови та реформації, що свідчить про недостатню раціональність надходження податків та інших джерел до бюджетів, тому в Україні варто використати міжнародний досвід для покращення структури доходів державного бюджету, що допоможе вирішити першочергові проблеми наповнення бюджетів. На жаль, податок на доходи фізичних осіб на даному етапі

високої тінізації економіки не здатний забезпечувати бюджет такою мірою, як це робить менш справедливий податок на додану вартість. У перспективі, за умови збільшення прозорості української економіки та зростання податкової культури населення, безумовно доцільно максимально змістити податковий тягар з соціально незахищених верств населення на забезпечені, задля чого основну частину доходів бюджету слід залучати шляхом надходжень від прогресивного оподаткування податку на доходи фізичних осіб.

Література:

1. Василик О.Д. Теорія фінансів: підруч / О.Д. Василик. – К.: НІОС, 2013. – 416 с.
2. Фінанси: курс для фінансистів: навч. посіб. / [В.І. Оспіщев, О.П. Близнюк, Л.І. Лачкова та ін.]; за ред. В.І. Оспіщева. – К.: Знання, 2011. – 567с.
3. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: навч. посіб. / Ю.В. Пасічник – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2010. – 523 с.
4. Маслюківська О.П. Використання податку на двоокис вуглецю як інструмент енергозбереження в Україні // Зб. наук. праць / РВПС України НАН України. – К.: РВПС України НАН України, 2010. – С. 174–180.
5. Ванькович Д.В. Особливості розвитку фінансово-кредитних систем країн Центральної та Східної Європи / Д.В. Ванькович // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №7. – С.10–13.
6. Міхеєнко Т.В. Формування доходів місцевих бюджетів / Т.В. Міхеєнко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №12 (66). – С. 39–44.
7. Михайлишин Л. Фінансове забезпечення місцевого управління: зарубіжний досвід для України / Л. Михайлишин // Ефективність державного управління: зб. наук. пр. – Вип. 23. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2010. – С. 343–351

Смаглюк Тетяна

*Студентка групи ФУДзм-21
Науковий керівник – д.е.н., професор Дем'янишин В.Г.*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

Провідна роль у забезпеченні виконання державою функцій щодо регулювання економічних процесів належить податкам. В усіх державах на різних етапах їхнього історичного розвитку податки виконували перед усім фіскальну функцію, тобто забезпечували централізацію певної частини ВВП в державному бюджеті з метою фінансування державних витрат.

Питання вдосконалення оподаткування знаходяться в центрі уваги наукової і громадської думки з отримання незалежності України. Крім цього, сьогодні на державному рівні визнано гостроту проблеми